

BABASI GİBİ ERKEK EVLAT!

Ebubekir Çetinkaya®

Soshite Chichi ni Naru / Like Father Like Son

Yönetmen: Hirokazu Koreeda

Senaryo: Hirokazu Koreeda

Görüntü Yönetmeni: Mikiya Takimoto

Kurgu: Hirokazu Koreeda

Oyuncular: Masaharu Fukuyama, Machiko Ono, Keita Nonomiya, Yoko Maki

2013 / 121' / Japonya

Filmdeki anne olup sevimli bir erkek çocuğun elini tutarak babasından kurtarma telaşı kaplar içimizi. Sonra ise bir anda kendisinden kaçtığımız babanın elini tutuveririz. Bir yanımızda oğul, diğer yanda baba. Kaçmak istediğimiz kocaman erkek bir dünya kaplayıverir bizleri. Kaçacak bir yer yokken bir anda vicdan yetişiverir imdadımıza.

“Benim Babam, Benim Oğlum” şeklinde Türkçeye çevirebileceğimiz, **Hirokazu Koreeda** tarafından yazılan ve yönetilen *Like Father, Like Son*, bizleri "duygularını sertlikle örtmüş" erkek yüzü ile karşılaştırır. Hırslı ve hoyrat Japon erkekleri sinirlerimizi bozar ve kararımızı filmin en başından verir: kötü karakter baba rolündeki kişidir. Film ilerlediğinde ise kötü adam iyi adama dönüşüverir. Ryota ve Midori Nonomiya çifti ile Yudai ve Yukari Saiki çiftlerinin bebekleri doğum sonrası hastanede bir karışıklıkla yanlış ailelere teslim edilir. Çocuklar 6 yaşına varınca okul kayıtları için istenen kan testleri sonucunda, bilinen anne ve babalarıyla akraba olmadıkları anlaşılır ve durum

® ebubekircetinkaya@yahoo.com

ebeveynlere aktarılır. İki ailenin de ne yapacağı başroldeki “baba” Ryoto Nonomiya'nın tavrıyla belirlenir. Ryoto Nonomiya'nın filmde baskın olması bir Japon ailesinde baskın olmasını gerektirecek sebeplerden kaynaklanır. Bir kentli ve üst sınıf "erkeğidir" ve zengindir. Önemli olan diğer bir unsur ise çocukların “erkek” oluşudur. Çocukların erkek olmalarının filmde altı çizilmemiş olsa da yönetmen tarafından erkek evlat tercih edilmesinin ardındaki nedenleri anlamak için Japonya'nın toplumsal yapısına yakından bakmamız yararlı olabilir:

Japonya'nın günümüz itibarıyla bir robot krallığı olarak teknoloji ve ekonomi alanlarında dünyada söz sahibi olmakla beraber geleneksel toplum yapısının izlerini de güçlü bir şekilde sürdürdüğü görülmektedir. Sanayileşme sürecini tamamlamadan önce, KOAZA adı verilen Japon köy toplumu sosyal ve üretim boyutlarında köy ve "kökaileyi" merkez alan bir yapıya sahipti. Sistem olarak köy, Japonya'da yaklaşık 15 asırlık yerleşik bir birikime sahiptir Buna bağlı olarak, günümüzdeki toplumsal normlar ve kültürel tabular da elbette ki, bireyin davranışlarını tek başına belirlemesini zorlaştıracaktır.

Japon toplumunda temel prensip olarak evin büyük erkek çocuğunun ailenin malvarlığını, aile mesleğini devam ettirmek gibi geleneksel yapıdan kaynaklanan görevleri olması sebebiyle, evin diğer -ikinci ve varsa üçüncü erkek- çocuklarının kente göçü, aşırı nüfus sorunu başlığı altında en çok işlenen konuların başında gelir ve bu konu “ İkinci, Üçüncü Erkek Çocuklar Sorunu” (Jisannan Mondai) terimini Japon sosyolojisine kazandırmıştır. Ailenin tüm malvarlığının büyük erkek evlat tarafından sahiplenilmesi yasalar tarafından korunmaktadır ve günümüzde veraset sistemi aynen kırsal Japonya dönemindeki gibi devam etmekte erkek evlat aile içerisinde daha kıymetli olmakta ve soyun devamını sağlamaktadır.¹

Bu bilgiler ışığında **Hirokazu Koreeda**'nın tüm filmografisine baktığımızda temel izleğinin kırsallık ve kentlilik arasında sıkışmış ve deyim yerindeyse birer “robot” olmak zorunda kalmış Japon erkeklerinin durumunu görünür kılmak olduğunu söyleyebiliriz. Öyle ki erkek karakterler “erkek” olma hallerini

¹ Bkz. Ozsen Tolga, “Robot Krallığı Japonya'nın Görünmeyen Yüzü: Dünden Bugüne Japon Kırsalı” http://www.sosyolojidernegi.org.tr/dergi/pdf/sos_aras_der_2011_2_Ozsen_Tolga.pdf

ataerkil düzendeki konumlarını sarsmamak adına çoğu zaman “sert” olmak veya sert görünmek yoluyla dışa vururlar.

Like Father Like Son'da birbirinden farklı iki aile ve aslında birbirinden farklı iki baba görülür; çünkü babaların kimlik ve karakterleri ailelerin yapısında son derece etkilidir. Nonomiya ailesi bir plazada yaşar, Ryota hırslı bir üst sınıf çalışanıdır (patron değil, üst sınıfa işçi olarak girmiş ve çok para kazanan takım elbiseli bir işçidir). Onun ailesinden çaldığı zaman işyerinde fazla mesai olarak patronunun daha huzurlu yaşamasını sağlar. Bunun yanı sıra anne Nonomiya çok şık bir evde hep yalnızdır, kocasının işinden artan zamanında kendisini sevmesi için bekler haldedir.

Diğer taraftan Saiki ailesinde azıcık saf, para kazanamayan, evinin bir odasını dükkan olarak kullanan baba Yudai sınıfsal konumundan ötürü filmdeki edilgen tarafa karşılık gelir, hastanede karışan çocuklarının akıbetini baba Ryota'ya bırakmıştır. Annelerin ise aslında en başından kararları bellidir: doğurdukları değil, 6 yaşına kadar beraber oldukları evlatlarıyla hayatlarını sürdürecektir. Oysa onların fikirlerini soran yoktur. Aslında evlat sahibi babadır. Anneler sadece eşlerinin çocuklarını taşıyan birer araçtır. Hatta babalarına benzeyecek şekilde çocuk yetiştirmek zorunda kalan bir aile çalışanıdır. Ryota, süreci kendisini robot gibi çalıştıran patronundan aldığı bir

fikirle çözmeye çalışır: “İki çocuğu da evlat edinerek onlara bakmak”. Bunu da avukatıyla anlaşarak halletmeye çalışır ancak bu durum yasal olarak mümkün olamayınca da yine Ryota’nın isteğiyle çocuklar değiştirilir.

Filmde bir kötü adam aranacaksa kuşkusuz bu, Ryota olabilir. Ondan nefret edip etmeme hissiyle bocalarken birden bire kendinizi Ryota için derin bir üzüntü duyarken bulabilirsiniz ya da neredeyse eşine fiziksel şiddet uygulamasını beklediğiniz anlarda onun soğuk ve mutsuz duruşuyla Ryota’dan nefret etmenin eşiğinden dönebilirsiniz. Farkına varmadan Ryota’ya karşı duyduğunuz üzüntü, Ryota’nın ailesini ziyaret ettiği sahneyle anlam kazanır. Ryota yaşlı babasının tam bir kopyası ve aynı zamanda bu babadan arta kalan bir yıkıntıdır. Geçirmiş olduğu mutsuz çocukluğun acısını onunla konuşmayarak ya da arada ona yönelttiği ima dolu bir iki lafla çıkarmaya çalışır. Japon aile yapısındaki ikinci ve üçüncü erkek çocuğun konumunu hatırladığımızda Ryota’nın ailedeki değersiz konumu daha anlaşılır hale gelecektir; çünkü Ryota bu sahnede abisiyle beraber görüntülenmektedir ve zamanında kente giderek köle gibi çalışmak zorunda kalanın ve aile tarafından gözden çıkartılanın Ryota olduğu anlaşılır. Ryota’nın annesi de aynen Ryota’nın eşi gibi naif ve hizmet eder konumdadır. Ryota’nın babasının da söylediği şu sözler filmin adını tümüyle açıklar bizlere: *“Ailenin anlamı budur, beraber yaşamasalar da çocuk aileye çeker. Soy meselesi aynı atlardaki gibidir. O çocuk gitgide senin gibi olacak. Ama Keita hep daha çok öz babasına benzeyecek”*.

Ryota’nın ailesi sınıfsal olarak da dikkat çeker, baba bir kentte kapıcılık yapmaktadır. Kırsal hayata göre bir sınıf atlamış, bir kent apartmanında zenginlere hizmet etmektedir oğlu Ryota’nın patronuna hizmet etmesi gibi. Ryota’nın babasıyla olan ilişkisini gördükten sonra 6 yaşına kadar birlikte yaşadığı oğlu Keita’ya yaklaşımını daha iyi anlayabiliriz. Ryota arada kalmış bir hayata sahiptir, köle gibi bir burjuva çalışanıdır ve hizmet ettiğine benzemek ister. Keita çok sevmese de sırf babası istiyor diye piyano çalmayı öğrenmelidir. Keita Ryota’ya değil annesi Nonomiya’ya benzemektedir. Hayata dair hırsları yoktur, çok naiftir; bu haliyle babasına benzemez ama benzemek için çok mücadele verir. Bu mücadele, Anne Nonomiya’nın Ryota’ya söylediği *“Keita çok çabalyor, senin gibi olmak istiyor.”* sözlerinde karşılığını bulur. Filmde

üçüncü kuşak temsil eden Keita'nın babaya benzeme mücadelesinin çocukta yarattığı tahribat bizi Ryota'nın çocukluğuna dair bazı verilere de götürür kuşkusuz. Kendisine benzemeyen oğlu Keita'nın karşısında Ryota geçmişinden getirdiği "soğuk bir duvarla" durmaktadır; bu duvara bazen kendisi çarpar bazen de Keita. Keita'yla babasının kendisiyle kurduğu ilişkinin benzerini kursa da bundan canı yanan yine kendisi olduğu için Keita'ya nasıl davranacağını bilemez. Çocuklar uyum sağlasın diye iki aile sık sık bir araya geldiğinde Ryota, diğer ailenin babası Yudai Saiki'den ne kadar farklı olduğunu görür. Yudai her evladın keyifle zaman geçireceği ve ileriki yaşlarına bir yığın keyifli anı taşıyabileceği bir babadır. Kariyerinde çok başarılı olan Ryota'ya "babalık" dersi verir. Çocuklarıyla uçurtma uçurur, onların oyuncaklarını tamir eder ve hep birlikte banyo yaparlar. Duygusal paylaşım üst safhadadır Saiki ailesinde; başka bir sınıfa benzemek için çocuklara verilen görevler ve konulan kurallar da yoktur.

Fakat bir ailenin mutluluğunun yine bir "babadan" kaynaklandığı (!) görülür Saiki ailesinde. Oysa anne Saiki eşinden çok daha zeki, duygusal ve eli iş tutan bir kadındır. Kadının pasif gösterilmesi filmin geneline sinmiş durumdadır; tıpkı Japon aile yapısında olduğu gibi kadınlar burada da yardımcı oyuncudur. Onlara verilen eş ve anne olma görevleri çok net şekilde tanımlanır.

Bebeklerinin karıştığını 6 yıl boyunca nasıl fark edemedikleri hem mahkeme hem de çevreleri tarafından acımasızca sorgulanır ve yadırganır. **Koreeda**'nın bir önceki filmi *Still Walking* bizleri bir bakıma *Like Father Like Son*'a hazırlar niteliktedir. *Still Walking*'te de evin ikinci erkek evladının şehre göçüyle artık "ikincil" evlat olduğu çok trajik bir şekilde gösterilirken yine kadınlar kendilerine biçilen edilgen rollerle aktarılır. Her iki filmde de büyük anne rolündeki kadınların saygınlığı gösterilirken yine de bir erkek kadar söz sahibi olamayacakları görülür. Baba ve oğulları arasında bir köprü gibidirler, baba gibi oğullar yetiştirmek vazifeleridir. Filmde kadınlar aslında en trajik haldeki karakterlerdir, bir varlıkları yoktur ve erkek üzerinden var olurlar. Tüm hisleri erkeklerin hislerine bağlıdır. Erkeğin mutlu olması kadının mutlu olmasını sağlar Ryota'nın mutlu olmasının eşi Midori'nin mutlu olmasına yetmesi gibi.

Aslında yönetmen **Koreeda** ataerkiyi eleştirerek kadın, çocuk ve yetişkin erkek travmalarının altını çizmiş olsa da filmde bir "toplumsal baba erkek" modeli çizmeyi de ihmal etmemiştir. Mesela ideal baba elektrik işlerinden anlar çocuklarının oyuncaklarını tamir edebilir.

Ryota geçmişinden, babasından getirdiği soy takıntısıyla çocukların öz aileleriyle değiştirilmesini sağlar. Ancak çocukların gittikleri ailelere uyum sağlaması pek kolay olmaz. Ryota, Keita'dan kalan fotoğraf makinesinde kendi fotoğraflarını görür. Fotoğraflarda Keita'nın babasını ne kadar sevdiğini gösteren çok özel anlar vardır. Ryota'nın gözlerinden bir anda yaşlar boşalır ve o ana kadar kötü adam-iyi adam çatışmamız yerle bir olur. Nonomiya ailesi öz evlatları Ryusei Saiki'yi ailesine vermek ve Keita'yı almak üzere Saiki ailesine giderler. Ryota oğlu Keita'dan özür diler. Bu özür ataerkinin çocuk, kadın ve erkeklerden özürdür aslında.